

Terugblik 2017 en Vooruitblik 2018 inclusief begroting ABC

1. Inleiding

In dit werkplan treft u een terugblik aan op 2017 (hoofdstuk 2) en het voorgenomen werkplan 2018 (hoofdstuk 3) alsmede de begroting voor 2018 (hoofdstuk 4).

We werken nog een samenvatting in begrijpelijke taal van deze Terugblik en Vooruitblik.

2. Ontwikkelingen 2017

2.1 Algemeen

De aandacht voor laaggeletterdheid in Nederland is naar onze waarnemingen weer toegenomen in 2017. In 2016 zagen we reeds de eerste resultaten van het actieprogramma Tel mee met Taal in de vorm van bijvoorbeeld Taalhuizen. In 2017 is dit alleen nog maar toegenomen. Veel gemeentes zijn werk gaan maken van bestrijding van laaggeletterdheid, hebben beleidsplannen geformuleerd en zijn programma's gestart. Meestal wordt daarbij nauw samengewerkt met dan wel samenwerking gestimuleerd met andere instanties zoals bibliotheken, ROC's en andere aanbieders. Veel mensen, vrijwilligers en professionals zijn enthousiast en betrokken werkzaam in de sector. Met name het aandeel vrijwilligers lijkt erg sterk gegroeid. Er zijn projecten gestart, er wordt veel publiekelijk gecommuniceerd en gepubliceerd. Er is afgelopen jaar ook beduidend meer aandacht gesignaleerd voor het fenomeen van 'begrijpelijk communiceren'. Zowel bij overheden als maatschappelijk middenveld organisaties zien we toenemende aandacht voor hun manier van (schriftelijk) communiceren met klanten en burgers en poogt men dit begrijpelijker uit te voeren.

We hebben een regeerakkoord zien ontstaan dat meer geld uittrekt voor de bestrijding, weliswaar niet een ophoging van de WEB gelden, maar meer algemeen voor bestrijding. Kortom veel goede zaken en resultaten in vergelijking met de jaren 2005 - 2015.

Als ABC stellen we ons dan de vraag of dit voldoende is? Resulteren al deze inspanningen (al) tot een duidelijke afname van laaggeletterdheid en tot duidelijke participatie van de groep aan het maatschappelijk leven? Een tussentijds overheidsevaluatie (zomer 2017) voor het programma Tel mee met Taal zegt dat er nog weinig te evalueren valt omdat onder meer de doelgroep NT1 nog niet is bereikt en Taalhuizen nog niet op stoom zijn.

ABC is dus van mening dat de inspanningen en/of keuzes nog onvoldoende zijn dan wel onvoldoende gericht. Onze zorgpunten, met name als we de doelgroep NT1 in ogenschouw nemen zijn (nog steeds):

- a. De doelgroep NT1 wordt niet of nauwelijks bereikt. Van de duizenden cursisten die volgens Tel mee met Taal worden bereikt, is meer dan 95 % (en wellicht nog meer) de NT2 doelgroep.
- b. Het overheidsbudget. Het nieuwe kabinet heeft in oktober zijn plannen bekend gemaakt. Dit kabinet wil dat de aanpak van laaggeletterdheid doorgaat. Daarvoor is er 5 miljoen euro extra uitgetrokken. Even ter vergelijking: aan onderwijsachterstand (jongeren) wordt 15 miljoen meer besteed, aan voorschoolse opvang (kinderen) 170 miljoen meer, aan docenten en werkdruk in de basisschool (kinderen) 730 miljoen meer. De nieuwe regering vindt het dus voldoende dat de 2,5 miljoen laaggeletterden toekomen met 5 miljoen extra! Geld dat bovendien niet zal worden besteed aan goede docenten voor de klas of goede werving van bijvoorbeeld NT1-ers, maar grotendeels zal gaan naar organisaties die 'organiseren'. Een tegenvaller van formaat dus.
- c. Het Rekenkamer onderzoek naar de effectiviteit van de aanpak van laaggeletterdheid in Nederland uit het voorjaar 2016 ligt er nog steeds met als belangrijkste conclusie een veel te beperkt bereik van de doelgroep senioren en laaggeletterden met Nederlands als moedertaal en een onderschatting van de problemen die de digitale maatschappij laaggeletterden geeft. Daarbij blijkt het aantal laaggeletterden te groeien niet in de laatste plaats met jongeren. Van de 15-jarige leerlingen in Nederland heeft 13,8 % grote moeite met het begrijpen van hun schoolboeken en bijna 14% van alle kinderen in Nederland loopt het risico om op latere leeftijd onder de noemer 'laaggeletterd' te komen vallen. Kennelijk is het initieel onderwijs niet in staat dit te voorkomen. Het moet vervolgens op latere leeftijd worden opgelost met een fractie van het budget waar het regulier onderwijs over beschikt. Op z'n minst kan dit betiteld worden als een onevenwichtige situatie.
- d. Meer en meer horen we signalen, ook uit de universitaire onderzoekswereld, dat de verwachtingen van de overheid over de zelfredzame burger veel te hoog zijn. De problematiek waar grote delen van de burgers in hun dagelijks leven mee kampen en waar ze zelf niet meer uitkomen wordt schromelijk onderschat. De overheid stimuleert en ondersteunt onvoldoende hulp programma's en structuren die zijn gericht op hulp of op het voorkomen van deze problematiek.
- e. Het actieprogramma Tel mee met Taal loopt af eind 2018. Daarna moet er geogst gaan worden zou je zeggen. We hebben evenwel nog geen concrete plannen gezien die zijn gericht op een duurzame (langjarige) infrastructuur voor bijscholing op basisvaardigheden van volwassenen noch op het vlak van het in stand houden en werven van voldoende gekwalificeerde docenten NT1. Ook hebben we geen plannen gezien voor een structureel en overheidsbreed beleid op het vlak van begrijpelijk communiceren.
- f. Het relatieve succes in het bereiken van de doelgroep NT2 en prestatieprikkels bij gemeentes en aanbieders in het bereiken van deze doelgroep zet de inspanning voor het

bereiken van de NT1 doelgroep op achterstand. Het is voor beleidsmakers en uitvoerders eenvoudiger de afgesproken prestaties te behalen met NT2 dan met NT1. Dus waarom zouden zij inspanningen doen om de NT1 doelgroep, die moeilijker te bereiken is, te bedienen? Soms horen we zelfs in gemeentelijke kringen (ook van grotere gemeentes) dat ze zich slechts uitsluitend richten op de NT2. Kennelijk is er geen noodzaak de NT1 doelgroep te bereiken.

- g. De opzet van de regionale infrastructuur (netwerkorganisaties) kost veel tijd, energie en geld. Gemeentes zijn vaak doende zelf het wiel uit te vinden, zetten Samenwerkingen op zonder dat te laten voorafgaan door een visie of duidelijk richting (we hebben hier voorbeelden van onder meer van plaatselijke rekenkamer onderzoeken) en veel activiteiten kennen een projectkarakter. Dit alles vraagt veel 'organiseren'. We vrezen dus nog steeds voor veel management en organisatiekosten die de toch al zeer magere volwassenen educatie budgetten zwaar belasten. Veel coördinatie, afstemming, overleg, etc. in plaats van wervingsacties, lessen, begeleidingsuren en inhoudelijke kwaliteit. In onze sombere buien, als we alle publicaties, glossy's, berichten op social media, persberichten en websites overzien en dit afzetten tegen de effectiviteit van de inspanningen moeten we soms aan het spreekwoord denken " Veel geschreeuw maar weinig wol"
- h. De kwaliteit van de lessen resp. begeleiding, zeker in het informele en non formele circuit (het werken met vrijwilligers) roept bij ons veel vraagtekens op. Daar waar we de maatschappelijk discussies horen over 'meer academici voor de klas' en er politiek keuzes worden gemaakt om de kwaliteit van de docenten sterk te bevorderen, wordt in de volwasseneneducatie het vrijwilligerswerk gepromoot. Ondertussen worden ervaren docenten educatie in ROC's ingezet op andere taken binnen de instelling. Dit is een stap in de verkeerde richting. Deze ontwikkeling brengt ook met zich mee dat het aantal professionele begeleiders van Taalambassadeurs onder druk komt te staan.
- i. De versnellende digitalisering van de maatschappij en dan met name dienstverlenende organisaties is een punt van toenemende zorg. De zogenaamde do it yourself (DIY) ict concepten rijzen de pan uit en brengen meer en meer laaggeletterden (en dan met name ouderen) in paniek. We zien weliswaar een toename van aandacht hiervoor maar nog te weinig wordt rekening houden met het leertempo van de doelgroep die onvoldoende digitale vaardigheden heeft, en die de digitale vaardigheden ook niet eenvoudig zal aanleren. Een lichtpunt is dat we een toename zien van initiatieven op ICT gebied. Er komen bijvoorbeeld app's op de markt die laaggeletterden kunnen helpen moeilijke teksten te begrijpen .
- j. De invloed van de laaggeletterde zelf is nauwelijks te zien. Noch bij de opzet van de actieprogramma's noch bij de inrichting van het aanbod, noch bij de beoordeling van de kwaliteit van het aanbod. Dit is een kwalijke zaak, want wie kan beter beoordelen of iets aansluit bij de doelgroep, dan de doelgroep zelf. We zien in het reguliere onderwijs, maar ook in andere maatschappelijke organisaties zoals de zorg en de volkshuisvesting dat op instituutsniveau en op verschillende geografische niveaus wel belangen organisaties

werkzaam zijn. Denk bijvoorbeeld aan deelnemersraden, patiëntenraden, het LAKS, het JOB, huurdersorganisaties en de Woonbond.

2.2 Activiteiten ABC

Acht afdelingen van ABC waren in 2017 actief. De afdeling Utrecht is er bijgekomen. De afdelingen kennen een relatieve vorm van autonomie en bepalen zelf hoe ze, binnen de lijnen van ABC hun inspanningen richten. De omvang van de afdelingen is verschillend (van 4 Taalambassadeurs (TA's) met 1 begeleider tot 40 TA's met 4 begeleiders). Het landelijk bestuur bestaat uit TA's en klassiek geschoolde mensen, totaal 7 personen. Twee bestuursleden hebben in 2017 afscheid genomen en 1 aspirant bestuurslid is toegetreden. Allen zijn vrijwilliger. Een permanente aandacht voor de continuïteit van zowel de afdelingsbegeleiding als het landelijk bestuur is nodig.

We hebben in 2017 meer samenwerking gekregen met derde partijen. Naast onze klassieke partner L&S en de provincie Limburg zijn er meer co-producties ontstaan met meerdere partijen. Vaak advies- en ondersteunende instanties en gemeentes. De werking van ABC (vrijwilligersvergoedingen voort TA's, reis- en verblijfkosten e.d.) wordt gefinancierd door sponsoring van L&S en door betaalde dienstverlening.

Onze schatting is dat ABC, en dan met name de TA's **meer dan 1000 optredens** en andere activiteiten hebben ondernomen in 2017: een record! Het betreft hier dan voorlichtingsactiviteiten, meedoen in panels, onderzoeken, platforms en advisering. Er wordt meegeschreven in (plaatselijke) bulletins, meegedacht in denktanks en beleidsorganen.

Twee afdelingen hebben een langdurig contract afgesloten met een instantie waar een financiële vergoeding tegenover staat. De afdeling Limburg met de provincie en de afdeling Zuid Holland met Rotterdam en Schiedam.

In 2017 is ook de betaalde dienstverlening van de grond gekomen. Voor de inzet van testpanels wordt een vergoeding gevraagd aan de opdrachtgever. Deze komt deels ten goede aan de professionele begeleiding van het panel en wordt deels aangewend om de kosten van de werking van ABC te dekken. Standaard vraagt ABC bij de inzet van TA's bij voorlichtingsactiviteiten een donatie aan de 'vrager'. Donaties komen eveneens ten goede aan de werking van ABC. De betaalde dienstverlening heeft ons tevens doen besluiten de interne spelregels en bijbehorende administratieve organisatie op te frissen en vast te leggen.

I.s.m. L&S zijn er wederom twee Taalambassadeurs/deelnemersdagen georganiseerd. Gezien de opkomst en de evaluaties beide erg geslaagd.

Eveneens kenden we weer twee Algemene leden vergaderingen waar we samen spraken over werkplannen, evaluaties daarvan en het 'verbeteren' van ABC. Een delegatie van het landelijk bestuur heeft samen met de Raad van Advies een erg zinvolle bijeenkomst gehad.

Ongeveer 35 deelnemers zijn in 2017 opgeleid tot TA's en 20 TA's zijn opgeleid tot testpanellid. Deels hebben deze mensen zich verbonden aan ABC deels aan andere organisaties zoals een ROC.

Mede door het ontbreken van bestuurskracht hebben we in 2017 slechts 1 bijeenkomst kunnen organiseren voor de begeleiders.

Tot slot zijn we in het kader van belangenbehartiging er in 2017 in geslaagd een rijkssubsidie te verwerven voor een onderzoek naar de mogelijkheden van structurele inspraak van laaggeletterden bij het gemeentelijk beleid en praktijk voor laaggeletterdheid bestrijding. Het onderzoek vindt het gehele jaar 2018 plaats en het resultaat wordt einde 2018 opgeleverd.

In vergelijking met onze voornemens voor 2017 zijn we ten delen geslaagd onze ambities te realiseren. De grootste successen, meer dan verwacht, boekten de TA's (met hun begeleiders) met hun activiteiten. De interesse voor inzet van testpanels is dermate hoog dat we nauwelijks aan de vragen kunnen voldoen.

We hebben beperkt onze doelen gehaald op het vlak van de interne organisatie, opzet van een afdeling in Noord Nederland, studiedagen voor begeleiders en de lidmaatschapsdiscussie. Gebrek aan bestuursuren en externe factoren waren hier debet aan.

3. Voornemen 2018

De kern van onze missie blijft de bestrijding van laaggeletterdheid door laaggeletterden zelf, hun stem te laten horen. Dit doen we door:

- Overheden en instanties te overtuigen dat ze meer en beter moeten inzetten op voorkoming en herstel.
- Organisaties stimuleren eenvoudig te communiceren.
- Laaggeletterden die meedoen met de vereniging helpen (nog) meer zelfredzaam te zijn (inclusie). Dit vooral door middel van ontmoeting.

We zetten 2018 in het teken van:

- a. De afdelingen blijven hun activiteiten op het vlak van 'voorlichting' en 'advisering' doorzetten.
- b. Kansen blijven zoeken dat lgg-en structureel gehoord worden door beleidsmakers en uitvoerders. Het project 'Inspraak laaggeletterden' is voorsnog een voortuig hiervoor.
- c. Blijven inzetten (faciliteren) op een dynamische vereniging met actieve leden.
- d. Constructieve samenwerking met derden daar waar we samen meer kunnen bereiken gezien onze doelstelling.
- e. Zelf beter inzicht verwerven in de kwaliteit van werving en begeleiding NT1 ers (TA ervaringen).
- f. Blijven participeren in relevante projecten van derde partijen.

- g. Interne organisatie verbeteren (bestuur-, begeleiderkracht en communicatie).
- h. Organiseren van twee TA/Deelnemersdagen en twee begeleiders studiedagen.
- i. Scholing TA's en testpanelleden faciliteren.

4. Begroting 2018

2. OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN PER		31-10-2017			
		<u>Begroting</u>	<u>Realisatie</u>	<u>Realisatie</u>	<u>Realisatie</u>
Tussen haakjes staat de verwijzing naar de toelichting		2018	2017	2016	2015
BATEN					
Subsidie Provincies en gemeenten	(3.3)	€ 28.200	€ 22.596	€ 21.315	29.985
Subsidie Rotterdam		pm	13.184		
Overige baten		49.500	31.715	27.414	34.992
Rente Bank			-	144	445
Subsidie OCW (project Deelraden)		70.000			
Totaal Baten		€ 147.700	€ 70.295	€ 49.173	€ 65.422
LASTEN					
Reis- en verblijfkosten		€ 12.000	€ 7.820	€ 12.550	€ 12.427
Vervoer deelnemers		400	400	1.375	575
Telefoonkosten		400	415	674	751
Kantoorbenodigdheden (Incl Website)		3.500	3.070	5.057	2.216
Zaaihuur en Catering		10.000	10.485	8.110	12.561
Representatiekosten		1.000	1.889	877	964
Sprekers - workshops - trainers		6.000	6.159	15.479	7.250
Promotiemateriaal			964	283	935
Inhuur deskundigen		35.320	22.928	-	-
Vergaderkosten overleg		-	-	160	1.196
Bijdrage landelijk aan afdelingen		-	680	3.551	2.999
Ondersteuning		1.500	42	6.055	15.798
Notaris, Kvk, verzekeringen		1.400	809	699	1.886
Kosten financiële administratie		2.500	2.105	-	-
Kosten PR		1.300	-	3.851	-
Bankkosten		200	173	216	201
Afschrijvingen		380	451	242	242
Diverse kosten projecten		70.000	-	-	3.713
Project Rotterdam		pm			
Totaal lasten		€ 147.700	€ 58.390	€ 59.179	€ 70.830
<p>Toelichting: In 2018 verwachten we een groei van de betaalde activiteiten voor stichting ABC. Deze zullen naast de projecten ook bestaan uit het aanbieden van diensten. Zowel bij de inkomsten overige baten als bij de post inhuur derden zie je daarom een verhoging van het budget. Voor 2017 kende we deze post niet en werden trainers en workshopleiders betaald uit de post Sprekers enz.</p>					
<p>In de post ondersteuning is ook in 2015 en 2016 een deel van de kosten geboekt voor inhuur derden in die jaren.</p>					
<p>Ook de post bijdrage aan afdelingen, om afdelingen die geen of weinig inkomsten hadden te compenseren is in 2018 weggefallen. Vanaf 2017 zijn er meer inkomsten gegenereerd en staan afdelingen niet meer rood.</p>					